

Converses espontànies o converses prefabricades? Les interjeccions en comèdies de situació catalanes i doblades

Anna Matamala

Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

Les interjeccions són peces clau de l'oralitat que ocupen posicions rellevants en la conversa i que es poden explicar de manera global adoptant una visió cognitivista del llenguatge. Aquest article parteix d'un corpus audiovisual de comèdies de situació escrites originalment en català i doblades de l'anglès al català per descriure el funcionament de les interjeccions en el desenvolupament i en l'estructuració de la conversa, i compara el nombre d'interjeccions d'aquest corpus de ficció televisiva amb converses espontànies per valorar el grau d'oralitat d'aquestes sèries.

Abstract

Interjections are key units in oral language which are found in outstanding places in conversations and which can be described globally from a cognitive point of view. This article uses an audiovisual corpus of sitcoms written originally in Catalan and dubbed from English into Catalan in order to describe how interjections are used in conversations, and compares the amount of interjections contained in this fiction corpus and the amount of interjections of real spontaneous dialogues in order to assess the degree of orality of these series.

Les interjeccions són peces clau de l'oralitat que ocupen posicions rellevants en la conversa i que es poden explicar adoptant una visió cognitivista del llenguatge com la de Cuenca (2002). En aquest article partirem d'un corpus audiovisual de comèdies de situació per descriure el funcionament de les interjeccions en la conversa i valorar fins a quin punt aquestes sèries s'acosten a la llengua espontània. A la primera part definirem què entenem per interjecció i presentarem el corpus audiovisual. A la segona ens fixarem en el paper que desenvolupen aquestes peces en les converses del corpus i finalment, a la tercera, estudiarem el grau d'oralitat de les converses del corpus televisiu prenent com a unitat de mesura les interjeccions.

1. Antecedents

Les dades que presentem en aquest treball provenen de la tesi de Matamala (en premsa), en què vam constituir un corpus audiovisual per descriure les interjeccions a tots els nivells —ortogràfic, fonètic, morfològic, sintàctic, semanticopragmàtic, discursiu i traductològic— i vam proposar una aplicació lexicogràfica que recollia aquestes unitats.

1.1. Què és una interjecció?

Les interjeccions són unitats que s'han estudiat des de diversos punts de vista amb denominacions variades, tot i que no han rebut tanta atenció com altres categories. Després de repassar diversos enfocaments —gramàtiques, estudis sobre fraseologia, manuals d'anàlisi del discurs i de la conversa, estudis de paralingüística—, hem vist que la proposta que dóna compte d'aquestes unitats de manera més completa és la de Cuenca (2002), una proposta integradora de base cognitiva que incorpora elements ja apuntats en les gramàtiques tradicionals més ingredients pragmaticodiscursius. Així, doncs, en aquest estudi adoptarem aquest model, que defineix les interjeccions com a mots invariables no definibles lèxicament que equivalen a una oració completa i expressen valors pragmàtics.

Pel que fa a les classificacions, si es tenen en compte criteris formals, es poden distingir els dos tipus d'interjeccions que els estudis tradicionals ja havien identificat:

- **pròpies:** formes molt simples que només tenen valor interjectiu (com ara *ai*, *au*, *ep*);
- **impròpies:** unitats gramaticalitzades o en procés de gramaticalització que provenen d'altres categories gramaticals (per exemple, *vaja*, *mare meva*, *bon dia*).

Si es tenen en compte criteris semanticopragmàtics, se'n poden diferenciar diverses classes, adoptant les funcions de Jakobson (excepte la poètica).

- **Interjeccions expressives:** manifesten sentiments del parlant, com ara dolor, desgrat, por, lament, indiferència, admiració, sorpresa, alegria, etc. (*ah*, *uf*, *alça*).
- **Interjeccions conatives:** l'emissor les emprava per produir algun efecte en el receptor. Es poden fer servir per interpel·lar, alertar d'un perill, demanar ajuda,

demanar silenci, incitar a continuar o a aturar una acció, entre d'altres (*ep, xist, fort*).

- **Interjeccions fàtiques:** indiquen la presa de contacte comunicatiu entre els interlocutors, i es poden subdividir segons el valor (salutació, comiat, agraïment, perdó, felicitació). A cavall d'aquestes i de les metalingüístiques n'hi ha d'assentiment, negació, acord, desacord, petició d'acord i de confirmació (*oi, hola*).
- **Interjeccions metalingüístiques:** són les que funcionen com a marcadors discursius. Serveixen per interrompre torns de parla, iniciar torns, canviar de tema, marcar pauses, entre d'altres (*mm, aviam*).
- **Interjeccions representatives:** corresponen a les onomatopeies i es divideixen en primàries (sons d'animals, de persona i de coses o agents inanimats) i secundàries (moviment d'objectes o de líquids) (*bub-bub, mèu, tic-tac, rum-rum*).

1.2. El corpus audiovisual de ficció televisiva

Les dades que farem servir per a l'anàlisi provenen d'un corpus audiovisual creat expressament per a la tesi de Matamala (en premsa), el qual conté dos subcorpus:

- **subcorpus monolingüe català original,** format per dos episodis de la comèdia de situació *Plats Bruts* i dos episodis de *Jet Lag*, sèries emeses per TVC amb un gran èxit d'audiència. Al corpus hem inclòs el guió original (versió lliurada als actors) i el guió final (transcripció de la versió emesa) alineat amb talls de vídeo digitalitzats. En total són 18.222 paraules, amb 882 ocurrències d'interjeccions;
- **subcorpus bilingüe,** format per la versió original anglesa i la versió doblada al català d'un episodi de *Coupling (Parelles)*, un de *Working (Jornada Intensiva)* i un de *Normal, Ohio*. Totes aquestes *sitcoms* també les ha emès TVC i al corpus s'hi ha inclòs el guió en anglès lliurat al traductor, la versió en català donada als actors de doblatge i una versió alineada —en què s'han paral·lelitzat la transcripció de la versió final catalana, la versió final anglesa i els talls de vídeo digitalitzats. En total són 18.720 paraules amb 558 ocurrències d'interjeccions.

2. Les interjeccions a la conversa

En l'apartat anterior, hem definit què entenem per «interjecció» i en quin corpus ens basarem per dur a terme l'anàlisi i, tot seguit, veurem el paper que tenen aquestes unitats en la conversa. Les converses es regulen per una sèrie de principis¹ i tenen unes característiques comunes en relació amb el seu desenvolupament i estructuració. L'organització bàsica de la conversa són els torns de parla no predeterminats que es van alternant i, segons Tusón (1995), s'hi identifiquen tres blocs fonamentals: l'inici, el desenvolupament i el tancament.

a) Inici de la conversa

A l'inici s'acorden qüestions com ara el to, el tema, el rol, la finalitat i les pressuposicions de la conversa, i s'hi solen utilitzar recursos d'obertura en què trobem força interjeccions fàtiques, com en aquestes escenes de *Plats Bruts*. El primer exemple és el primer intercanvi d'en Lopes i la Carbonell —l'assistenta— de bon matí, i el segon exemple correspon a l'arribada d'en Lopes a la feina.

- David: **Bon dia!**
- Lopes: **Bon dia!**
- David: Carbonell, li deixo la meva roba bruta al cistell, eh?
- Carbonell: La roba planxada la tens a la cadira.

- Ramon: **Hola.**
- Lopes: **Bon dia.**
- Ramon: Ostres, Lopes, fas mala cara.

Altres exemples els trobem a *Jet Lag*, en el capítol primer.

- Carla: **Ei!**
- Sílvia: **Ei!**
- Mariona: **Ei!**
- Carla: Què feu?
- Mariona/Sílvia: Aquí, coneixent-nos!

¹ Remetem a Matamala (en premsa) per a una anàlisi de l'ús de les interjeccions en relació amb el principi d'expressivitat, el principi de cooperació, el principi de rellevància i el principi de cortesia.

- Sílvia: **Hola!**
- Totes: **Mmm.**
- Sílvia: Hi ha algú que ronca, no he pogut dormir i dormir bé és important.
- Mariona: **Bon dia**, Sílvia.
- Sílvia: **Bon dia**, Mariona.
- Mariona: He sigut jo. Ostres, a mi m'ha passat el mateix que a tu. No he pogut dormir en tota la nit. Com que no parava de roncar...

Fixem-nos que en els exemples presentats una interjecció fàtica té com a rèplica una altra interjecció fàtica i juntes formen un parell adjacent, una unitat dialogal formada per dos torns de parla. Sovint hi ha converses iniciades en què s'introdueix un nou personatge, moltes vegades fent ús d'una interjecció fàtica. En presentem un exemple de l'episodi 1 de *Jet Lag*, en què en Mario i la Sílvia parlen i aleshores arriba la Carla.

- Carla: **Hola...**
- Sílvia: Mira-la!
- Mario: **Hola**, Carla.
- Sílvia: Us deixo sols o em puc acabar el *carajillo*?

Hi ha inicis de conversa molt més bruscos, com l'escena en què la Carbonell fa aixecar en Lopes i en David de bon matí de seguida perquè està enfadada.

- Carbonell: **Va! Amunt**, colla de marmotes! Us vull aquí fora d'aquí a cinc minuts! Ràpid, ràpid, ràpid!
- David: Però, Carbonell, vostè ha vist quina hora és? Si són quarts de set!
- Carbonell: A fora he dit!
- Lopes: **Bon... bon dia**, Carbonell.
- Carbonell: Això ja m'ho diràs d'aquí a cinc minuts. **Vinga!** A formar! A formar!

O fins i tot una escena inicial de *Parelles* en què en Patrick obre la porta i la Jane li espetega sense cap mena introducció: «He pensat que ja era hora.»

També és cert que hi ha inicis en què no apareix cap interjecció fàtica, com aquesta escena en què l'Ester entra a ca la Diana mentre aquesta mira el futbol (*Jet Lag*).

- Ester: T'has deixat la porta oberta.
- Diana: Mmm.
- Ester: Escolta'm, estava pensant... què mires?

En tractar-se d'un producte de ficció, moltes escenes ja estan començades i no es veu l'inici. Els guionistes han de crear una llengua al màxim de versemblant encotillats per les restriccions temporals, per la qual cosa s'obvien fragments que argumentalment no tenen rellevància. Així, el capítol 2 de *Plats Bruts* comença amb una escena en què la Carbonell crida en David perquè es vagi a banyar, però és evident que es coneixen i ja fa estona que s'han vist. A l'escena següent ja hi ha l'Emma asseguda al sofà mirant una pel·lícula amb en David i en Lopes. És clar que hi ha hagut un salt temporal en què ens hem perdut l'arribada de l'Emma, amb la consegüent utilització d'estratègies pròpies de l'obertura de les converses, però això es deu lògicament a tècniques de creació.

A la sèrie *Parelles* també veiem un canvi d'escena en què no hi ha ni tancament d'una conversa ni inici de l'altra, sinó que s'aprofita per lligar les escenes argumentalment sense introduir aquests elements discursius. Així, l'Steve i en Patrick estan parlant d'unes cintes que té en Patrick de la Susan i això s'enllaça amb la conversa de les noies, que parlen del mateix tema en un lloc totalment diferent.

- Steve: Encara deus tenir la Susan?
- Patrick: Oh, sí, sí, esclar. La Susan és per guardar-la.
- Steve: Encara guardes una cinta de la meva parella.
Canvi d'escena
- Susan: Que guarda les cintes?
- Sally: Que si hi havia espai a l'armari per una altra? Això li vas dir?

b) Desenvolupament de la conversa

Un cop encetada la conversa amb interjeccions o sense, s'ha de mantenir el diàleg i progressar temàticament, i hi ha una sèrie d'interjeccions que serveixen per a diversos objectius: respecte del torn, es poden fer servir per prendre'l, mantenir-lo o cedir-lo; respecte del tema, es poden emprar per iniciar-lo, canviar-lo o tancar-lo.

Per agafar un torn de parla i començar a parlar, podem trobar inicis vacil·lants amb interjeccions de dubte o inicis més directes en què es comença amb una interjecció metalingüística d'inici de torn de parla, com es veu en els exemples següents.

- Diana: És important saber si es va produir algun tipus de contacte físic.
- Mario: **Aaa**, sí, sí, i tant, sí.
- Mario: I, donada la teva experiència, què em recomanes?
- Diana: **Bé**, en aquest cas, el subjecte, o sigui tu, pot deixar que les coses flueixin per la seva pròpia inèrcia o bé fer el pas.

Hi ha una sèrie d'estratègies que el que fan és mantenir el torn de parla: per exemple, la repetició de determinades paraules, el fet de recomençar una frase i també l'ús d'interjeccions metalingüístiques que omplen pauses i que fan evident que encara no cedim el torn de parla, sinó que el volem mantenir, per bé que dubtem i no trobem les paraules adients en aquell instant.

- Lopes: *Bueno, bueno*, pensa que la Mercedes és una tia molt rara, eh? Fins i tot hi ha veus que diuen que va matar el seu marit. **Aviam, aaa**, si la Mercedes no t'agafés... **aaa...** pot ser per qualsevol motiu. Motius que no tenen res a veure amb mi, vull dir..

En aquest exemple també veiem una interjecció, *aviam*, que serveix per iniciar una explicació, cosa que permet d'avançar la conversa. Un altre exemple d'inici d'explicació seria el següent, de *Jornada Intensiva*.

- Matt: He hagut de claudicar en alguna qüestió menor.
- Hal: **Mireu**, si hi ha una cosa que em molesta és tenir una idea original, capaç de revolucionar el món de l'empresa, i que vingui un tercer i me la faci malbé

Les interjeccions que omplen pauses també es poden fer servir no solament per mantenir el torn, sinó per indicar que el canal es manté obert, especialment en un altre tipus d'interacció. En l'exemple següent en Marc, un becari de la ràdio on treballa en Lopes de *Plats Bruts*, ha de parlar del trànsit, no troba els papers i ha d'improvisar. És evident que si no diu res en antena la gent es pot pensar que hi ha algun problema amb l'aparell i, per tant, cal que mantingui el canal obert en tot moment. És per això que farceix la seva intervenció d'interjeccions de dubte que tenen la funció d'omplir pauses, no pas per por que li prenguin el torn, sinó per mantenir el canal obert.

- Marc: **Aaa...** el trànsit, sí. **D'això...** **aaa...** hi deu haver retencions a la Ronda.

Hi ha interjeccions que permeten que la conversa avanci perquè solucionen problemes de processament, és a dir, hi ha hagut una intervenció que el receptor no ha comprès adequadament i mitjançant una interjecció interromp l'altre i li fa saber que no l'ha entès. Aquí en Lopes pregunta a en David si la Carbonell no podria fregar els seus plats també, en David no l'entén i demana que repeteixi la pregunta únicament amb l'ús d'*eh*.

- Lopes: I els meus no els podria fregar?
- David: **Eh?**

A banda de mantenir el torn i fer avançar un mateix tema, també es pot voler introduir un nou tema, i això moltes vegades es fa mitjançant interjeccions. En l'exemple, la Carla enfoca la conversa cap a la gravetat del seu problema, però la Diana reorienta el tema i se centra en el sentiment de ràbia, cosa que fa amb l'ús de la interjecció *bé*.

- Carla: I tot això que em passa és greu.
- Diana: Encara no ho sé. Fan falta moltes sessions i molts diners per arribar a un diagnòstic. **Bé**, i ara parlem d'aquest sentiment de ràbia que em deia. El pot relacionar amb algun altre moment de la seva vida?

Fins aquí hem vist elements que serveixen per mantenir el torn i anar progressant temàticament, ja sigui mantenint el tema o canviant-lo. Ara bé, en un diàleg l'emissor també cedeix el torn al receptor i per això fa servir unitats que busquen una resposta. D'una banda, hi ha les interjeccions fàtiques de salutació o de comiat, com ja hem vist en part en paràgrafs anteriors, en què l'ús d'una determinada fórmula implica necessàriament la resposta del receptor mitjançant una fórmula convencional semblant. De l'altra, hi ha interjeccions que busquen clarament una resposta del receptor (selecció prospectiva), ja sigui mitjançant una petició d'acord o mitjançant una petició de confirmació. Vegem-ne un exemple de cada, de *Normal, Ohio* i *Plats Bruts*.

- Pamela: Sisplau, pare. L'Elizabeth no és responsable de l'elecció d'en Butch, **entesos?**
- Bill: Tenir una germaneta que el feia jugar amb nines, no hi va ajudar gaire.
- David: Ei! Aquí hi ha moltes ties, **no?**
- Pol: Sí. La veritat és que sí. Sí.

Finalment, el torn també es pot cedir mitjançant una pausa llarga que permet al receptor d'iniciar un torn de parla. Generalment el receptor busca un lloc apropiat per a la transició —els LAT de Sacks, Schegloff i Jefferson (1974)—, però hi ha vegades en què talla en sec la intervenció, com en l'exemple següent. Tot i que la intervenció es pot considerar poc cortesa, perquè no espera un LAT, segurament s'ho pot permetre perquè en la relació metge-pacient ella és la que té el poder.

- Pacient 4: Ho veu, doctora? M'imagino coses i després...
- Diana: **Molt bé!** Doncs ho haurem de deixar aquí. Continuarem a la pròxima sessió. Aquí davant la tornaran a cobrar.

Per part del receptor hi ha unes unitats que serveixen per fer evident que no té un paper passiu, sinó que segueix la conversa i el canal es manté obert: són les que s'anomenen interjeccions de *backchanneling*. En presentem un exemple del corpus en què la Diana es fa passar per psicòloga i manté obert el canal amb la pacient introduint recurrentment la interjecció *ahà*, peça que també incita l'emissor a continuar el discurs.

- Carla: Un dia, jo devia tenir vuit o nou anys.
- Diana: **Ahà.**
- Carla: ... la meva mare... *bueno*, no era la meva mare. La meva madrastra...
- Diana: **Ahà.**
- Carla: Tot això no li he explicat mai a ningú, eh?
- Diana: Ah, per això estem aquí. Relaxi's . I ara... aaa... parli'm de la seva mare.

c) Tancament de la conversa

Un cop desenvolupada la conversa, hi ha un seguit d'estratègies de tancament entre les quals les interjeccions de comiat són habituals. Ara bé, hem observat que al corpus hi ha pocs tancaments, pels mateixos motius que addueïm en relació amb les obertures i les restriccions temporals de la ficció televisiva. El guionista no vol perdre uns segons valuosos per tancar una conversa amb fórmules de comiat. De totes maneres, quan en trobem hi sol haver interjeccions, com en els casos següents de *Plats Bruts* i *Parelles*.

- Emma: *Bueno*, doncs **bona nit**.
- David/Lopes: **Bona nit**.

- Steve: Està bé, Patrick. Penso veure la cinta.
- Patrick: No, Steve, no la veuràs i si d'això és de l'únic que penseu parlar, escampo. **A reveure.**

També hi ha interjeccions fàtiques d'agraïment, com en l'exemple següent, que correspon a un fragment d'entrevista televisada del capítol 3 de *Plats Bruts*.

- Marc: I ja per acabar... els ninots aquells parlen de debò o els fa xerrar el ventríloc?
- Rahola: A veure. Si vostè es refereix a alguns diputats del Congrés dels Diputats, la veritat és que sí, que molt sovint diuen el que el secretari general vol que diguin.
- Marc: **Molt bé. Moltes gràcies** per concedir-nos el seu temps.
- Rahola: **Gràcies** per la vostra entrevista.

Finalment, hi ha casos en què algun personatge se'n va i deixa els altres en algun lloc, on continuen la conversa. Sovint aquests personatges clouen la seva conversa amb alguna interjecció de comiat, com ara el diàleg següent del capítol 2 de *Jet Lag*.

- Andreu: Vaig a buscar un taxi.
- Ester: Res de taxis. Anirem en autobús.
- Carla: Els amants mai no van en autobús.
- Andreu: Ho veus?
- Ester: *Vale*. Doncs amb taxi. Però paguem a mitges, eh? **Adéu.**
- Totes: **Adéu.**
- Mariona: Què, nenes, un *xupito*?

En conclusió, si bé les interjeccions no són els únics elements utilitzats en l'estructuració de la conversa, sí que tenen un paper rellevant en diversos aspectes: en l'obertura i el tancament de les converses (interjeccions fàtiques), en la gestió dels torns de parla (interjeccions metalingüístiques d'inici, manteniment i cessió de torn de parla) i en la progressió temàtica de la conversa (inici i canvi de temes).

3. Llengua espontània o prefabricada?

Hem vist que les interjeccions són recursos freqüents en les converses, però també que les *sitcoms* no deixen de ser una ficció televisiva amb unes restriccions temporals que empenyen els guionistes a obviar recursos més freqüents en la conversa espontània no planificada. En aquest apartat volem veure fins a quin punt les converses d'aquests productes s'allunyen de les converses reals i fins a quin punt els actors poden oralitzar els guions en la interpretació. Ens centrarem en les interjeccions perquè considerem que són peces característiques de la llengua oral i que els resultats de l'anàlisi ens donaran pistes sobre el grau d'oralitat de les *sitcoms*.

Volem comparar la presència d'interjeccions a tres nivells: en el guió escrit que es lliura als actors, en la interpretació d'aquest text que es grava —diferenciant el subcorpus doblat de l'original— i en converses espontànies. En comptes d'analitzar de cap i de nou converses espontànies, hem decidit explotar les dades que Castellà presenta a la tesi, ja que parteix també del marc de Cuenca i, per tant, les dades són comparables.²

	<i>Nombre d'interjeccions</i>
<i>Català original escrit</i>	3,01%
<i>Interpretació original</i>	4,84%
<i>Conversa espontània</i>	5,09%
<i>Català doblat escrit</i>	3,03%
<i>Interpretació doblatge</i>	3,19%

Observem que del guió català escrit a la interpretació dels actors hi ha una diferència considerable quant a nombre d'interjeccions, diferència que acosta els percentatges als d'una conversa espontània. Així, en els guions escrits hi ha un total de 349 interjeccions, que corresponen a un 3,01% del text. D'aquestes interjeccions els actors n'obvien seixanta-set, però n'hi afegixen 600 fins arribar a 882, quantitat que equival a un 4,84% del text.³ Aquesta xifra és molt propera al 5,09% d'interjeccions

² L'única diferència és que hem unit els resultats de la taula d'interjeccions i de la d'omplidors de Castellà perquè nosaltres els hem comptat junts. Les converses que Castellà explota són del Corpus de Català Contemporani de la UB.

³ A Matamala (en premsa) hi podreu consultar amb detall quines interjeccions del guió obvien els actors i quines hi afegixen, dades que aquí no reproduïm per problemes d'espai.

que Castellà detecta en les converses col·loquials del seu corpus, de manera que podríem dir que el nivell d'oralitat de les comèdies de situació emeses tenint en compte les interjeccions com a unitat de mesura és molt alt.

Per contra, en la interpretació del corpus doblat només hi trobem un 3,19% d'interjeccions, un percentatge lleugerament superior al que hi ha al text escrit que es lliura als actors (3,03%), però molt per sota del que és habitual en una conversa col·loquial. El fet que els productes doblats presentin un percentatge d'interjeccions inferior —i, per tant, un nivell d'oralitat més baix si prenem com a mesura el nombre d'interjeccions— és fruit de les característiques de l'original⁴ i de les restriccions del procés de doblatge, concretament a l'adaptació o ajust, i potser explica per què algunes veus critiquen que la llengua del doblatge no és tan natural. Ben mirat, la llengua no és res més que un element més d'un procés que presenta un elevat grau de convenció.

4. Conclusions

En conclusió, en aquest article hem demostrat que les interjeccions —especialment les fàtiques i les metalingüístiques— són elements importants en les converses, ja que apareixen recurrentment als inicis i als tancaments, i es fan servir també perquè la conversa avanci gestionant la distribució dels torns de parla. D'altra banda, hem volgut valorar si aquestes dades extretes d'un corpus audiovisual de ficció televisiva es podien extrapolar a les converses espontànies, i per això hem comparat el percentatge d'interjeccions dels diversos subcorpus amb converses espontànies reals. L'anàlisi ha demostrat que en les sèries de producció pròpia, en què hi ha més llibertat d'improvisació, els actors afegeixen interjeccions i oralitzen el text, tot acostant-lo més a les converses espontànies reals, mentre que els productes doblats tenen un percentatge d'interjeccions inferiors i s'allunyen d'aquesta manera de la llengua oral real.

⁴ De fet, en la versió interpretada pels actors anglesos hi ha un 3,76% d'interjeccions, una xifra superior a la del doblatge però inferior a les converses espontànies catalanes. No disposem de dades comparables sobre la freqüència d'interjeccions en converses angleses espontànies, però a la Longman Grammar of Spoken and Written English hi trobareu un apartat dedicat a la gramàtica de la conversa.

Bibliografia

- Castellà, J.M.; 2004. *La complexitat lingüística en el discurs oral i escrit: densitat lèxica, composició original i connexió textual*. Tesis doctoral inèdita. Barcelona: UPF.
- Cuenca, M. J.; 2002. «Els connectors textuais i les interjeccions», a Solà, J., Lloret, M.R., Mascaró, J., Pérez Saldanya, M. (dir.); *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 3173-3237.
- Matamala, A.; (en premsa). *Les interjeccions en un corpus audiovisual. Descripció i representació lexicogràfica*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Sèrie Tesis de l'IULA [CD-ROM].
- Sacks, H., Schegloff, C.A., Jefferson, G.; 1974. A simple systematics for the organization of turn-taking in conversation. *Language*, 50, 696-735.
- Tusón, A.; 1995. *Anàlisi de la conversa*. Barcelona: Empúries.

Anna Matamala
annamaria.matamala@uab.cat
Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i Interpretació.
Edifici K-1007
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)